

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiatı her yerde 15 kuruş
seneliği, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: V

Ankara , 24 Kânunsani , 1929

Sayı: 113

Garp Edebiyatı Haberleri

Herman Sudermann- Femina mükâfatı: Daminique Dunois.

Almanların en büyük ve şöhretli ediplerinden Herman Suderman yakınlarda vefat etti.

Suderman hem büyük bir tiyatro müellifi, hem de yüksek bir romancı idi.

Suderman fakir bir ailenin çocuğuydu. Gençliğinde ezzacılık, tahsildarlık, gazetecilik gibi işlerle geçiniyordu.

Otuz iki yaşında iken yazdığı «Namus» piyesi ona emsalsiz bir şöhret temin etti. «Taşlar arasında» isimli bir ikinci piyes bu şöhreti bir kat daha artırdı. 1860 ile 1900 seneleri arasında Almanyanın hemen hemen rakipsiz bir san'atkârı addedildi.

Sonradan yazdığı «Sodomun akibeti», «Sokrat inkilâpçı», «Kelebeklerin muharebesi» piyesleri evvelkilerden çok kıymetsiz olmakla beraber ehemmiyetsiz eserler de değillerdi.

Suderman'ın romancılığı tiyatro muharrirliğinden aşağı değildir. «Sincabili kadın» romanlarının en güzeli addedilir. «Bu oldu» isimindeki romanı ezeli bir davayı bir kere daha ortaya atmıştır: İnsan maziye unutmaya, tamamiyle hafıza ve hayatından silmeğe, taliinin kitabındaki bedbaht bir yaprağı yırtıp atmağa muktedir midir?

«Sessiz deyirmen» isimindeki büyük hikâyesi de kuvvetli bir eserdir.

Suderman büyük muharebe esnasında mütaassıp bir milliyetperver olduğunu gösterdi; meş-

hur «Fikir adamları» beyanamesini imzaladı.

Sulhtan sonra Almanyanın Alzas Loreni kat'iyen unutmamasına, fakat buna mukabil Şarkî Prusya ve Sileziya gibi Alman topraklarının Fransaya ilhakını tanımamasına taraftar oldu.

Yetmiş beşine yaklaşmış olmasına rağmen iki sene evvel «Deli muallim» isimli bir roman ve «Tavşan derileri tüccarı» isimli bir piyes yazdı.

Sudermanın Versay muaheadesini müteakip vücade getirdiği «Alman talii ve Üç Dram» da mühim eserlerindendir. Suderman bu kitaplarda 1914 ile 1918 arasındaki Almanyayı sarsan muhtelif ve mütenakız ihtirasları kuvvetli bir surette tasvir etmiştir.

Bu sene Femina mükâfatını kazanan Dominik Dünva (Daminique Dunois) Fransada bile pek mahtut kimseler tarafından tanına bir kadın romancıdır. Bu mükâfat onu birkaç gün içinde, meşhur romancılar, «Jorjet Goru» isimindeki romanını da meşhur eserler sırasına geçirmiş oluyor.

Zaten bu mükâfatların temin ettikleri menfaat pradan ziyade şöhret, nasılsa kendini gösterememiş bazı liyakatlı san'atkârları karanlıktan güneşe çıkarmasıdır.

Madam Dominik Dünva 1923 de yazı yazmağa, daha doğrusu eser neşretmeğe başlamış, beş

sene içinde yedi roman sahibi olmuştur.

Fransız münekkittlerinden biri onun hakkında şu izahatı veriyor:

Dominik Dünva'nın mevzuları birbirine benzemez. O bu mevzuları derin bir samimimiyet, emniyet ve heyecan ile kaleme alır. Eyaletlerdeki Burjuva kadın ve kızlarına romanlarında büyük bir mevki ve vazife verir. Meselâ «zevce» romanı ellilik bir erkekle genç bir kızın derin ve meraklı aşkının hikâyesidir. «Letanue» isimindeki romanında harp sonuna doğru Fransaya gelen Amerikalı askerlere Fransız kızlarının gösterdikleri masum itimadın feci neticelerini görürüz.

«Lusil, şaşkın kalp» isimindeki roman bir genç kızın dinî buhranlarını gösteren haşın, acı bir kitaptır.

Mükâfatı kazanan «Jorjet Garu» ya gelince, o bir köy faciiasidir:

Jorjetin ailesi şehirde yaşamağa gitmiş, genç kız büyük annesiyle beraber çiftlikte kalmıştır. Bu güzel, kuvvetli ve sade bir kızdır:

Jorjet çiftliğinde çalışan hizmetçilerden biriyle evlenir. Sebebi onun namuslu, çalışkan, kanaatkâr bir adam olması ve hoşuna gitmesidir. Fakat bu izdivactan çocuğu olmaz. Halbuki toprağın aileden çıkmaması için mutlaka bir çocuk lâzımdır.

Bizde ve Fransada Tiyatro Tenkidi Edebiyatı

«Temps» gazetesinde, 25 teşrin-sani pazar akşamı civar hariç olmak üzere Pariste oynanan tiyatroların ilânlarına bakıyorum. Provalar sebebiyle üç tiyatrodan bir iki gece oyun yok; kırk tiyatrodan oyun oynanıyor ve mukzikhollar bu rakkamdan hariç bulunuyor. İstanbul nüfusunu Parisinkinden altı yedi kerre aşağı kabul etsek bile, şehrimizde bu nisbeti medeniyetle gene yedi sekiz tiyatro bulunması lâzımdı. İlâveye lüzum yok ki, bu tiyatro çokluğu Parise has değildir. Ziyareti bana nasip olan yüz, yüz elli bin nüfuslu her garp belde-sinde, iki üç tiyatro gördüm. Fakat bu adet mukayesesini mevzuun dahilinde bulunmadığından, başka bir maksadın teşrihi için Paris sahnelerine avdet ediyorum. Bunları hemen her kes bilir ki iki kısımdır, ve bir kısmı resmî, diğer kısmı hususidir.

Büyük anne kızmağa, söylenmeğe, efkârı umumiye tenkit ve alay etmeğe başlar.

Jorjet bir çocuk sahibi olmak maksadıyla bir gün kendini bir tarla kenarında serseribir dilenciye teslim eder. Bir zaman sonra vak'a duyulur; köyde bir gürültüdür kopar. Köylülür kiskandıkları insana karşı asla müsamahakâr degillerdir. Yavaş yavaş her kes, hatta namusu bahasına elde ettği çocuk bile kendinden yüz çevirir. Kadın ni-

Resmiler Maarif nezaretinin Güzel san'atler dairesine merbut olan Opera, Komedifransez, Odeon ve Operakomik gibi bir kaç sahnedir ki, klasik eserlerle bu unvana namzet yeni şeyleri oynarlar, ve bu itibarla, bu tiyatro-larda, hemen her akşam bir başka piyes vaz'ı sahne olunur. En meşhurlarını Jimnas, Edvarset, Portsenmarten, Variete, Teatrdöpari ve saire teşkil eden gayrı resmî sahnelerde ise, bir piyesin oynanma müddeti gayrı muayyen yani halkın rağbetine bağlıdır. Galip beyin (Avokat-Zehra Ferit) namıyla lisanımıza çevirdiği (Metr Bolbek e son mari) isminde bir komedi, Atene atlı tiyatrodan, aldanmıyorsam bir seneden fazla zaman oynandı. Tiyatroların adedini saydığım bu Temps nüshasında işte Portsenmartenin bir ilânı (dördüncü Napolyon) pyesinin yüzüncü oyna-

hayet isyan eder, bu defa çocuk için deyil fakat sırf kendi zevki için! Kendini güzel bir gence teslim eder ve onunla kaçır.

Gene o münakkit diyor ki: «köy ve köylüler hakkında yazılmış hiç bir kitap bizde bu kadar kuvvetli bir tesir hasıl etmedi. Bu nevi eserler kölüyü ya çok haşın yahut ta çok şairane gösterir. Halbuki «Jorjet Garu» toprak adamlarını oldukları gibi gösteriyor: İptidaî, kurnaz, inatçı insanlar ki hayatlarını istinat

nış gecesini bildiriyor. Bizim yegâne tiyatromuzda her oynanan oyunun ancak bir kaç gece halkın rağbetini temin edebildiği düşünülür ve bir de bu rakkamlar göz önünde tutulursa, tiyatromuzun Fransız tiyatrosundan süphesiz pek geri olacağı da zarurî görülür. Binaenaleyh, bizdeki tiyatro tenkitlerinin de Avrupa-daki tiyatro tenkitlerine nazaran pek basit ve nakıs olmaları da belki zarurîdir.

İlim ve Edebiyat hayatını az çok bildiğim Fransız payitahtında, resmî tiyatrolar yaz mevsiminde de aynı faaliyeti gösterir, ötekiler ise kısa birer müddet kapalı kalırlar. Asıl tiyatro mevsimi olan kış aylarında ise, şehrin kırk, kırk beş tiyatrosunda değişen piyesler, haftada asgarî üç ve azamî sekiz dokuz yeni piyesin temaşagerana arzolanmasını istilzam eder. Ve bu piyeslerin

ettirdikleri iki üç umdeden biri taarruza uğradığı gibi gayet fena mahlûklar olabilirler»

Şehirle köy arasındaki şiddetli rekabet te bu kitapta gayet güzel tasvir edilmiştir.

Bu zengin fakat hiç bir lüzumsuz noktası bulunmayan roman şiddetli ve cesur bir eserdir.

Hayat gibi sert ve beklenmez arızalarla dolu bir akisi vardır.

REŞAT NURİ